

Barcelona després de...

No han de semblar malament les polítiques municipals de grans esdeveniments si suposen millores territorials

ORIOI BOHIGAS, arquitecte

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 13 de juny del 2010

Fa pocs dies, l'arquitecte en cap de l'Ajuntament de Barcelona, Oriol Clos, deia en una conferència a l'Ateneu Barcelonès que, després de la desconcertant aventura de la consulta popular, la reforma de la Diagonal hauria de seguir sent una preocupació fonamental en la política urbanística. Els resultats de l'aventura no neguen –més aviat confirmen– que l'avinguda, en la forma i el contingut, té problemes que mereixen una atenció especialíssima com a signe i identitat de la ciutat. Em va semblar una posició esperançadora perquè em temia que el rebuig popular a l'operació Diagonal podia influir negativament en la política urbanística, apartant-la encara més de la tradició dels valors socials i culturals del disseny de l'espai públic, un dels signes d'identitat de la Barcelona democràtica.

La polèmica generada per la consulta ha subministrat molts punts de vista crítics, des de la manera impròpia d'utilitzar l'opinió popular fins a la discutible eficàcia funcional de les solucions proposades; des de la reclamació d'altres prioritats, ennavegats com estem en una crisi, fins a l'acusació de faraonisme electoral en la recerca d'uns escenaris que pretenien enriquir només la imatge. Tots els arguments partien d'algunes mancances de coherència en el plantejament de la consulta, però també hi suraven algunes idees generals que sovint conformen amb demagògia les discussions sobre les perspectives urbanes de Barcelona: l'acusació que la ciutat està creixent com un escenari sense contingut, és a dir,

sense conseqüències positives per als ciutadans, com si la forma de l'espai públic –amb tots els seus atributs culturals, socials i funcionals– no fos en si mateixa i en els seus significats l'autèntic instrument de la civilitat. Perquè la ciutat és, precisament, un àmbit artificial físic projectat per modificar les inadaptacions de la natura, inhumana i agressiva, i fer possible la convivència civilitzada.

Per això, semblen fora de lloc les crítiques progressistes a dos fets que són evidents a Barcelona: la justificació i la promoció dels grans canvis urbanístics com a conseqüència de grans esdeveniments socials (exposicions, Jocs Olímpics, Fòrum, etcètera) i l'aparent prioritat que s'ofereix a les exigències del turisme, més que a les dels ciutadans autòctons. Les dues em semblen radicalment equivocades.

Si la forma urbana –la de l'espai públic– explica i dóna suport a la civilitat és perquè en cada moment respon a una realitat col·lectiva i, al final, n'ofereix la imatge i les referències d'identitat que perduren en l'acumulació històrica. Per tant, és lògic que un esdeveniment social marqui les possibilitats i el valor de la convivència dins d'un marc físic i social. Una de les diferències entre una capital i una ciutat provinciana és que la primera rep contínuament una oferta d'esdeveniments i programes urbans fastuosos, mentre que l'altra s'ha d'inventar, i promoure, esdeveniments similars per superar el seu provincianisme. O per fer-ne un nou argument de la col·lectivitat reivindicativa. No ens han de semblar malament, doncs, les polítiques municipals de grans esdeveniments encara que ens semblin excessivament grandiloqüents si, finalment, comporten reformes i millores territorials. Si estan ben programades poder convertir-se, fins i tot, en la millor reclamació d'un tractament continu de capitalitat en molts aspectes. Potser escudant-

nos contra el perill del nou riqisme el que fem és fugir de la responsabilitat de l'acció, adormits en l'elegància despreciativa del vell riqisme.

El tema del turisme encara és pitjor. Hi ha molts llepafils que assegurin que Barcelona s'està convertint en un simple aparador per a turistes – sobretot per a turistes d'espardenya-- i, per tant, cada vegada és més i més invivable. Als que arrufen el nas se'ls ha de recordar tres arguments: 1) el turisme representa una part importantíssima del nostre PIB i, per tant, cal, almenys, tenir-li un bon respecte, afavorint-lo i situant-lo adequadament; 2) el turisme és un fenomen culminant de socialització, sobretot el d'espardenya, uns fluxos que cal afavorir si encara ens queda una mica d'esperit esquerrà; 3) per molt que s'exageri i que caiguem en el perill de la «ciutat temàtica» de la qual tant es parla, el turisme no pot ser mai contradictori amb el benestar dels habitants. Al contrari: una ciutat més acollidora és sempre una ciutat més vivible. Una ciutat que manté un sistema creixent de turisme com Barcelona deu tenir algunes virtuts que la fan també més habitable.

Finalment, cal recordar que la ciutat moderna és una estructura de serveis, una composició productiva terciària. Una ciutat moderna és una ciutat de cambrers, professors universitaris, artistes, professionals, taxistes, policies, buròcrates, botiguers. I, sobretot, de turistes. Queixar-se d'aquesta situació és fer un pas enrere, tornar cap a la vella ciutat de la vella civilització industrial.